

SİİRT ÜNİVERSİTESİ

AÇIK BİLİM POLİTİKASI

1. Amaç ve Kapsam

Örgün ve uzaktan eğitim yoluyla nitelikli bireyler yetiştirmeyi, bilime ve sanata evrensel düzeyde katkı sağlamayı amaçlayan altmış iki yıllık köklü bir kuruluş olan Siirt Üniversitesi, kurum olarak hayatın hizmetinde olarak daima ilerlemeyi ülkü olarak kabul eder. Bu bağlamda, Siirt Üniversitesi, bilimin gelişmesi ve bilginin topluma en hızlı şekilde ulaştırılabilmesi için AÇIK BİLİM politikası kapsamındaki etkinlikleri destekler.

2. Referanslar:

YÖK Üniversiteler İçin Model Açık Bilim Politikası

3. Siirt Üniversitesi Yayınları ve Araştırma Verileri Açık Erişim Politikası

3.1. Genel İlkeler

- 3.1.1. Siirt Üniversitesi, bilimin ve teknolojinin ilerlemesine katkı sağlamak amacıyla, açık, erişilebilir, tekrarlanabilir ve güvenilir araştırma çıktıları ile uygulamalarını benimser; tüm dış paydaşları ve toplum yararına bilginin yayılmasını destekler.
- 3.1.2 Siirt Üniversitesi, uluslararası kabul edilen etik ilkeler çerçevesinde bilimsel veriler ve yayınlarda “açıklık” ilkesine riayet eder. Bu ilke doğrultusunda bilimsel işbirliklerini, bilginin paylaşılmasını, kesintisiz erişilebilirliğini ve korunabilirliğini sağlamak için ulusal ve evrensel düzeyde açık bilimi destekleyecek altyapıyı oluşturmayı ve teknolojik yenilikler ve gereksinimler çerçevesinde güncellemeyi taahhüt eder. Bu araçların araştırmacılar tarafından kullanılmasını teşvik eder ve destekler.
- 3.1.3 Siirt Üniversitesi açık bilimi, araştırmanın daha şeffaf, titiz ve verimli olmasının bir aracı olduğu ve kamu kaynaklarıyla finanse edilen bilimsel araştırma sonuçları ve verilerinin ulusal ve evrensel düzeyde topluma ve tüm araştırmacılara açık ve ücretsiz olarak sunulması gerektiği görüşündedir.

4. Yetki Alanı ve Açık Bilim Politikasının Etkisi

Açık Bilim Politikası Siirt Üniversitesinin tüm akademik mensupları için geçerlidir. Araştırmanın üçüncü taraflarca finanse edildiği durumlarda, erişim hakları, depolama ve saklama ile ilgili taraflarla yapılan herhangi bir anlaşma bu politikaya göre önceliklidir.

Açık Bilim Politikası, Siirt Üniversitesi Senatosu tarafından onaylanmıştır ve .../.../.... tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

5. Haklar, Sorumluluklar ve Görevler

5.1. Kurumun Sorumluluk ve Görevleri

5.1.1. Siirt Üniversitesi, Açık Erişim / Açık Bilime geçişi gerçekleştirmek için gerekli altyapı ve finansmanı sağlamanın yanı sıra; eğitim, öğretim, seminer vb. faaliyetleriyle araştırmacıları ve diğer tüm personeli bilgilendirir ve destekler. Bu bağlamda, akademik mensuplarının Açık Bilim politikalarını benimsemesi ve kullanması için gerekli katkıları sağlar ve bu politikayı onlara sunulan mesleki eğitim ve kariyer gelişiminin bir parçası olarak görür.

5.1.2 Siirt Üniversitesi, akademik mensuplarının oluşturdukları yayınlarda evrensel düzeyde tanınırlık anlamına gelen kendine özgü tanımlayıcıların (DOI, ORCID, ResearcherID veya diğerleri gibi) kullanımını zorunlu kılar. Üniversite adresli yayınlarda araştırmacıların bu tanımlayıcıları kullanması ile ilgili prosedürlerde onlara yardımcı olur ve destekler.

5.1.3 Siirt Üniversitesi, ulusal, uluslararası ve Avrupa Birliği mevzuatı kapsamında oluşturduğu araştırma verileri ile ilgili veri yönetim planlarını geliştirmek ve uygulamak amacıyla bilimsel araştırma verilerinden sorumlu bir Bilimsel Araştırmalar Veri Yönetimi Birimi oluşturur.

5.1.4 Siirt Üniversitesi, araştırma verilerinin ve diğer kayıtların uzun vadeli kaydedilmesi, korunması, yönetimi ve dağıtımı için altyapı ve araçları sağlar, ilgili süreçleri tanımlar ve bu konularda araştırmacılara rehberlik hizmetleri yapar.

5.1.5 Siirt Üniversitesi, kamu yararına olan bilimsel projelere katılım, yurttaş bilimi, açık akran değerlendirmesi, açık eğitim kaynaklarının kullanımı, yayınlara ve verilere açık erişim vb. Açık Bilim uygulamalarını teşvik eder.

5.1.6 Siirt Üniversitesi, Kurumsal Akademik Açık Arşivinin kullanım istatistiklerini oluşturacak sistemleri kurar, takip eder ve kamuoyu ile paylaşır.

5.1.7 Siirt Üniversitesi, kurumun akademik açık arşiv ve diğer araştırma altyapılarının FAIR veri ilkeleri (Findable=Bulunabilir, Accessible=Erişilebilir, Interoperable=Birlikte Çalışabilir, Reusable=Yeniden Kullanılabilir) ve Avrupa Açık Bilim Bulutu (OpenAIRE) teknik özellikleriyle ilgili sertifika gerekliliklerine uygunluğunu sağlar.

5.1.8 Siirt Üniversitesi, içerik ve veri yayınlama hususunda Açık Lisans ilkelerini benimser. (Örnek açık lisanslar topluluğu: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=tr>)

5.2. Araştırmacıların Sorumlulukları

1. Siirt Üniversitesinin akademik mensupları araştırma verilerini ve eğitim kaynaklarını kurumun açık bilim politikası çerçevesinde yönetir.

2. Siirt Üniversitesinin akademik mensupları, üçüncü taraflarla herhangi bir bağlayıcı öncelikli anlaşma olmaması durumunda, araştırma sonuçları ve verilerin üretimi, işlenmesi, depolanması, yönetimi ve dağıtımı ile ilgili örgütsel, düzenleyici, kurumsal ve diğer sözleşmelerden doğan yasal yükümlülüklerle uyar.

3. Siirt Üniversitesinin akademik mensupları, Açık Bilim Politikası çerçevesinde verilerin korunmasını, işlenmesini ve kullanımını yöneten ilkelere uymakla yükümlüdürler.

6. Yayınlar Açık Erişim

6.1. Araştırmacılar, yayınlarının telif hakları kapsamında olmayan tam metnini (veya telif hakları kapsamında olan makalenin yayınlanmadan önceki hakem kontrolünden geçmiş kopyasını) ve yayınlara ilgili kritik verilerin dijital kopyasını, yayınlanmadan önce veya yayımlandıktan sonra okunabilir ve işlenebilir formatta tanımlanan zaman içerisinde akademik arşive koymak zorundadır. Bu durum, Altın Yol Açık Erişim kapsamındaki yayınlar için de geçerlidir.

6.2. "Yeşil Yol Açık Erişim" söz konusu olduğunda, Siirt Üniversitesi 1. maddede bahsedilen tüm yayınların tam metinlerinin en fazla 6 ay içinde (sosyal bilimler ve beşeri bilimlerdeki yayınlar için 12 ay içerisinde) standart bir açık lisans altında erişilebilir olmasını zorunlu tutar. Monografların akademik arşive konulması zorunludur; ancak yayıncı ambargosu sona erene kadar erişim kapalı kalır.

6.3. Yayıncı ya da eser sahibi tarafından ambargolu olan yayınların görünürlüklerini artırmak amacıyla, yayının üst verilerinin (metadata) açık bir şekilde erişilebilir olması gerekir.

6.4. Siirt Üniversitesi adresli olarak, tek yazarlı olarak meydana getirilen, tez, makale, kitap vb. yayınlar bizzat yazarı tarafından; birden fazla yazarla meydana getirilen eserler veya yayınlar dijital ortama başyazar, kitap editörü, proje yöneticisi veya makalenin haberleşme yazarı tarafından aktarılır.

6.5. Siirt Üniversitesi mensupları, farklı kurumlardan yazar veya yazarlarla işbirliği yaparak hazırladıkları çalışmaları da Siirt Üniversitesi Akademik Arşivine aktarabilirler. Bu aktarma işlemi, Kurum adresli (varsa) haberleşme yazarı veya kurum adresli yazarlar arasında isim önceliğine sahip yazar tarafından yapılır.

6.6. Siirt Üniversitesi, mensuplarının yayınlarını bireysel veya kurumsal olarak değerlendirirken sadece üst veri ve tam metinleri yukarıda belirtilen şartlara uygun olarak akademik arşive konulan yayınları değerlendirir.

6.7. Siirt Üniversitesi, üyelerini telif hakkı sahipliğini koruma ve ek lisans konularında bilgilendirir ve onları lisanslama konusunda teşvik eder. Bu, yayım sözleşmesinde ek kullanılarak mümkündür. (Örnek şablonlar: <https://sparcopen.org/>)

6.8. Siirt Üniversitesi, araştırmacılarını mevcut politikanın yürürlüğe girdiği tarihten önce ürettikleri yayınları akademik arşive koymaya ve bu yayınları mümkün olan en kısa sürede açık bir şekilde erişilebilir kılmaya teşvik eder.

7. Araştırma Verilerine Açık Erişim

- 7.1 Siirt Üniversitesi, araştırma sonuçlarının doğrulanması için araştırma verilerinin uluslararası standartlarda arşive konulmasını zorunlu kılar.
- 7.2.Siirt Üniversitesi, verilerin ve hizmetlerin açık erişim ve FAIR ilkelerine göre ele alınmasını destekler. Veriler izlenebilir ve mümkün olan her durumda kullanılabilir olmalıdır.
- 7.3.Siirt Üniversitesi Araştırma Ekosistemi “mümkün olduğunca açık, gerektiği kadar kapalı” ilkesine uyar. Eğer veriler yasal, gizlilik veya ilgili diğer nedenlerle açık değilse (örneğin hassas veri veya kişisel veriler), bu anlaşılır biçimde açıklanmalıdır. Birincil verilere ulaşmayı sağlayan üst veriler (metadata) her durumda sağlanabilmelidir.
- 7.4.Siirt Üniversitesi Açık Bilim kaynaklarının izlenmesi için Açık Bilim Bulutu şartlarına uyar.
- 7.5.Siirt Üniversitesi, araştırmacılarından dâhil oldukları her araştırma faaliyeti için uygun bir Araştırma Veri Yönetim Planı sunmalarını talep eder.
- 7.6.Siirt Üniversitesi, araştırmacılarına proje sonrasında araştırma sonuçlarını uygun lisansla lisanslamaları için gerekli bilgiyi ve desteği sağlar.
- 7.7.Siirt Üniversitesi araştırma verileri için minimum arşiv süresi 10 yıl'dır. Kurum, gerekli arşiv süresinin sona ermesinden sonra veya yasal ve etik nedenlerden dolayı bu kayıtların silinmesi veya imha edilmesi durumunda, bu tür eylemlerin tüm yasal ve etik perspektiflerini dikkate alır.

8. Açık Bilim

Siirt Üniversitesi, yayınlara ve verilere açık erişimin yanında vatandaş bilimi projeleri, açık akran değerlendirmesi, açık eğitim kaynakları, açık lisans, standart açık lisans vb. gibi Açık Bilimin farklı uygulamalarını teşvik eder ve destekler.

9. Altyapı

- 9.1 Siirt Üniversitesi onaylanmış kalite standartlarını karşılar (OpenAIRE uyumlu, FAIR ilkelerini karşılar) ve Avrupa Açık Bilim Bulutu ile bağlantılıdır.
- 9.2 Siirt Üniversitesi kayıtların uluslararası standartlarda uygun arşivlerle ve OpenAIRE Üst Veri Şeması aracılığıyla birlikte çalışabilir olmasını sağlar.

10. Araştırma Değerlendirme ve Ölçme

- 10.1. Siirt Üniversitesi, Açık Bilimle ilgili dünyadaki gelişmeleri ve Açık Bilim Politikası Platformlarının çalışmalarını izler, araştırma kalitesini ve Açık Bilim davranış ve uygulamalarını teşvik eden bir araştırma değerlendirme çerçevesi geliştirir ve bu alanla ilgili kurumlarla işbirliği yapar.
- 10.2. Siirt Üniversitesi, Açık Bilim uygulamalarını (örneğin açık platformlar aracılığıyla kesin olmayan sonuçları paylaşmak, açık yazılım ve diğer araçları kullanmak, açık işbirlikli projelere katılımı (vatandaş bilimi) vb.) kullanan araştırmacılar için ödül mekanizmaları oluşturur.

11. Eğitim

- 11.1 Siirt Üniversitesi Kütüphanesi, ilgili birimler veya kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle açık bilimin benimsenmesini kolaylaştırmak amacıyla araştırmacılar, kütüphaneciler ve diğer destek personeli için eğitim kursları açar. Bu tür eğitim

kursları, açık erişim yayıncılığı, açık veri, veri yönetimi, araştırma verisi ve araştırma etiği konularında gerekli bilgi ve becerileri içerir.

11.2. Siirt Üniversitesi, disiplinlerin farklılıklarını da dikkate alarak, tüm kariyer aşamalarındaki araştırmacılara (müfredat çerçevesinde) Açık Bilim eğitimi verir.

11.3. Siirt Üniversitesi, kendi kaynaklarından ve/veya başka kurumlarla işbirliği yaparak, açık bilim eğitimleri için gerekli finansmanı sağlar.

12. Politikanın Geçerliliği

12.1. Bu politika, Siirt Üniversitesi **Senatosu** tarafından **her iki yılda** bir gözden geçirilir ve güncellenir. Siirt Üniversitesi Rektörlüğü, bu politikanın uygulanmasından sorumludur ve gerektiğinde ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümünde ve politikada yapılabilecek değişiklikler konusunda yürütücü görevini üstlenir. Bu politikanın araştırma verileriyle ilgili olan bölümü Açık Bilim Politikasının geçerlilik tarihinden itibaren iki yıl boyunca pilot olarak uygulanır.

12.2. Siirt Üniversitesi Rektörlüğü, açık bilim politikasını yürütmek üzere bir Açık Bilim Komitesi oluşturur.

12.3. Siirt Üniversitesi Açık Bilim Komitesi:

- Rektör veya görevlendireceği Rektör Yardımcısı
- Fakülte Dekanları veya temsilcileri
- Enstitü Müdürleri veya temsilcileri
- Siirt Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı

ve Senato tarafından uygun görülecek uzman kişilerden oluşur. Komite, gerekli gördüğü hallerde politikayı revize ederek öneri ve görüşlerini Siirt Üniversitesi Rektörlüğüne sunar.

EK: Tanımlar

Açık Akran Değerlendirmesi: İnceleme ve yayın süresi boyunca hem inceleyen hem de yazarın birbirlerinin kimlikleri hakkında bilgi sahibi olduğu bir bilimsel inceleme mekanizması olarak tanımlanmaktadır.

Açık Bilim: Kamu tarafından desteklenen araştırma sonuçlarının birincil çıktılarını – yayın ve araştırma verilerini- kısıtsız veya minimum düzeyde kısıtla dijital ortamda halkın erişimine sunmaktır (OECD, 2015. <https://www.fosteropenscience.eu/node/1431#oecd2015>).

Açık Eğitim Kaynakları (Open Education Resources): OECD'ye göre “başkaları tarafından eğitim amaçlı olarak serbestçe yeniden kullanmaya ve sürekli iyileştirmeye izin veren açık lisansları kullanan öğretim, öğrenme ve araştırma materyalleri”dir.

Açık Erişim: Bilimsel literatürün internet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, dinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir olmasıdır.

- **Altın Yol Açık Erişim:** Akademik dergilerde yayınlanan araştırmacıların çalışmalarının, dergi tarafından yayınlandığı andan itibaren erişime açık tutulmasıdır.
- **Yeşil Yol Açık Erişim:** Araştırmacıların, akademik dergilerde yayımlanan çalışmalarının yayına kabul edilmiş sürümünün birer kopyasının açık arşivlerde açık erişim olmasıdır.
- **Açık Veri:** Herhangi bir telif hakkı, patent ya da diğer kontrol mekanizmalarına tabi olmaksızın herkes tarafından ücretsiz ve özgürce kullanılabilen, tekrar kullanılabilen ve dağıtılabilen veridir.

Akademik Çalışmalar: Siirt Üniversitesi Mensuplarının araştırmaları, aldıkları fonlar ve yaratıcı faaliyetleri sonucu ortaya çıkan tüm çalışmaları ifade eder.

Akademik Arşivler ve Konu Arşivleri: Kamu kaynaklarıyla desteklenen bilimsel araştırmalardan üretilen yayınları, verileri ve diğer fikri ürünleri (tezler, ders malzemeleri, çalışma raporları, vb.) toplayan, düzenleyen ve uzun dönemli olarak arşivleyen sistemlerdir.

Araştırma: Bilimin ilerlemesi amacı ile her türlü yaratıcı ve sistematik çalışma olarak tanımlanmaktadır.

Araştırma Verisi: Bilimsel yayınlarda sunulan sonuçları doğrulamak için kullanılan veriler (örn. istatistikler, deney sonuçları, ölçümler, gözlemler, görüşme kayıtları, görüntüler, vb.) veya bir proje sırasında kullanılan ve Araştırma Veri Yönetim Planı'nda açıklanan diğer verilerdir.

Araştırmacı: Çalışanlar ve doktora öğrencilerinin de dahil olduğu, istihdam düzeylerine bakılmaksızın, her seviyeden araştırma personeli.

Avrupa Açık Bilim Bulutu (European Open Science Cloud - EOSC): Avrupa Komisyonu'nun Nisan 2018'de ayrıntılarını açıkladığı, Avrupa Birliği'ndeki 1,7 milyon araştırmacı ve 70 milyon bilim ve teknoloji uzmanının akademik dergi ve kitaplarda "gömülü" verisinin toplanmasını ve bu verilerin herkesin kullanımına açılmasını hedefleyen bir projedir.

<https://ec.europa.eu/research/openscience/index.cfm?pg=open-science-cloud>

Depolama: Dijital materyallere sürekli erişimi sağlamak için yapılması gereken eylemlerin tümüdür.

DOI (Digital Object Identifier - Sayısal Nesne Tanımlayıcı): Online ortamda bulunan bir fikri mülkiyeti ya da bu fikri mülkiyetin bir parçasını tanımlayan tanımlayıcılardır. <https://www.doi.org/>

FAIR İlkeleri: Araştırma verisi yönetiminde veya Avrupa Açık Bilim Bulutu ile ilgili girişimlerden herhangi birinde yer alan bir kısaltmadır. Verinin Findable (bulunabilir), Accessible (erişilebilir), Interoperable (birlikte çalışabilir), Reusable (yeniden kullanılabilir) olması prensiplerine dayanmaktadır. <https://www.go-fair.org/fair-principles/>

Siirt Üniversitesi Dijital Arşiv Açık Erişim Sistemi: Siirt Üniversitesi araştırmacılarının yayınlarına ve araştırma verilerine açık erişim sağlayan arşiv.

Siirt Üniversitesi Mensubu: Siirt Üniversitesi Akademisyenleri, personeli ve öğrencileri "Siirt Üniversitesi Mensupları" olarak adlandırılmıştır.

OpenAIRE: Avrupa Komisyonunun açık bilim hedefleri doğrultusunda bilimsel yayın çıktılarına, açık araştırma verilerine ve araştırma bilgisine erişime, verileri analiz etmeye olanak sağlayan ve içerik sağlayıcılara çeşitli servisler sunan teknik açık erişim altyapı projesidir. www.openaire.eu

ORCID (Open Researcher and Contributor ID): Bilim insanlarını ve akademik otoriteleri benzersiz olarak tanımlamak için kullanılan alfanümerik koddur. <https://orcid.org/>

Telif Hakkı: Kişinin her türlü fikri çabası ile ürettiği ürünler üzerinde hukuken sahip olduğu maddi ve manevi hakların tamamıdır.

Uygun Arşiv: FAIR Prensipleri, OpenAIRE uyumluluğu, CoreTrust Seal gibi kalite standartlarını karşılayan arşivdir.

Üst Veri (metadata) : Bir bilgi kaynağını tanımlayan veri kümesi. Başka bir ifadeyle, sayısal bilgilerin ve bilgi kaynaklarının bulunması, kimliklendirilmesi, kullanımı ve yönetimi ile ilgili yapılandırılmış, tanımlayıcı bilgidir.

Vatandaş Bilimi: Profesyonel bilim insanı olmayan yurttaşlar tarafından yürütülen bilimsel araştırmadır.

Veri Yönetim Planı (Data Management Plan): Araştırmacıların araştırma veri kalitesi, veri paylaşımı ve veri güvenliği konusundaki sorumluluklarını nasıl karşılayacaklarını gösteren bir araçtır.

Yayın: Kurumda bulunan araştırmacıların hakemli yayınlanmış (veya yayınlanmakta olan) çalışmalarını olarak tanımlanır.